

ĐẾN RỒI ĐI

Nguyễn Thị Hoàng Bắc

Ba mươi tháng Tư Đen, tôi đi Hà Nội.

Ấy ấy, các bác chớ có mà nhanh nhẩu phản hồi đoảng là *tứ đội mũ ngược bán nước cũ* (miền Nam) *lươn lẹo cầu vinh với nước mới* (miền Bắc), thế ra vẫn là hai nước Việt sao, nhá, chẳng qua là nhà cháu có tí công tác tình cờ rơi vào hai tuần cuối tháng Tư và đầu tháng Năm năm nay ấy thôi...

Thế là cờ đỏ rợp trời Hà Nội, thế là tivi hát hùng ca *giải phóng miền Nam chúng ta cùng quyết tiến bước*, nhưng bây giờ nghe không còn sợ giật mình như trước chẳng qua vì... *vào thành ra cửa tây, xe ngựa chạy như bay...*, nghe hát giải phóng không còn thấy sợ như ngày ấy khi *chính quyền ta* di tản hết rồi, thành phố lặng yên vắng ngắt, mọi người mọi nhà nằm yên thin thít nín thở như chết, ngoài đường không một bóng xe, bỗng thành linh từ cái loa nào đó vang lên tiếng hát... xác nhận thành phố đã có chủ mới!

Nhưng không sao, mấy loại đài đó là đài dớ dẩn, bấm bấm vài cái sang đài khác chập chờn thì cũng hip hop, hoà nhạc jazz, liên hoan chân dài có Jennifer Phạm nói tiếng Anh như gió, Mr. Đàm mùi mẫn nhạc sến *sợ lên trời, lên trên trời... hai đứa hai nơi, nhưng em chỉ muốn làm người trần gian*, Ngô Thanh Vân bay lượn *Bước nháy Hoàn vũ*, và còn khối gì phim truyện đặc ý để xem. Tôi đi đâu cũng ba chân bốn cẳng về phòng xem tivi để *luyện* tiếng Việt cho đúng giọng Hà Nội.

Chả bù đêm hôm trước, ra khỏi sân bay Nội Bài, đang phấn khởi đặc ý, lần này mình đi Hà Nội chẳng khác gì Nhất Linh *Đi Tây* thuở ấy, chỉ không có được cái sướng theo bác Linh là được tha hồ đọc *rạng ngày lên bãi hái chè* oang oang ngoài phố mà chẳng làm Tây giật mình, mình thì ngược lại, được cái thú tha hồ nói *giọng Bắc giả cầy* với các *cháu lái xe taxi*:

“Cháu ơi, cầu này là cầu gì thế cháu?”

“Ừa, nghe cô *lói giọng Hà Lợi* mà cô không phải là người *Hà Lợi* à?”

Buôn dưa lê với *cháu lái xe* một hồi thì biết cháu quê ở *Quảng Linh*, trước *lái xe tải*, bây giờ thì chuyển qua *lái taxi*, ít tiền hơn nhưng đỡ mệt hơn, hai tư tuổi mà đã vợ hai con v.v... Sau hai tuần ở Hà Nội, Hạ Long, Ninh Bình, gặp gỡ, tán chuyện tầm phào với người này người kia thì thấy họ tỉnh bơ bờ dậu cho rằng *Quảng Linh* là *Quảng Linh* chứ làm gì có tỉnh nào tên là *Quảng Ninh*, *Hạ Long* thì tuy có cái bảng to đùng ra đấy nhưng vài người *ngoan cường* vẫn bảo là *Hạ Nong*.

Đi *city tour* thì tất nhiên phải có đi thăm *Lăng Bác*, vào *thăm lăng bác âm u*, các *chị bộ đội dờ mu ra chào*, trời nắng, tôi không phải *bộ đội* nhưng chưa kịp dờ nón nên bị anh cảnh vệ dữ dằn lừ mắt phát tay ra hiệu. Tôi thấy *Bác* nằm nghiêm trang, hờn hậu, đèn mờ nên mặt như mặt sấp, sau này vào xem ông Mao ở Trung Quốc cũng thấy không biết đâu là thật đâu là giả, nhưng nói chung, *Bác Hồ* mình đẹp trai hơn *Bác Mao*, theo tôi. Khu nhà ở của *Bác* nguy nga bát ngát, người *tour guide* nói tiếng Anh giới thiệu đây là nhà cũ của *French Ambassador*, một tên Tây trong đoàn xì xào, dạo đó Việt Nam là thuộc địa của Pháp thì làm sao có đại sứ?

Cụ già xứ Nghệ sống thanh đạm và có vẻ lặng lẽ, tủ sách nhỏ, vài quyển sách cũ đã tróc gáy, sờn bìa, thậm chí mất cả bìa, giấy ố vàng rất giống mấy quyển sách của ông già tôi khi ông về hưu; vườn hoa, ao cá, nhà sàn, khu vườn mênh mông, nếu hỏi ký sách vở của vài nhân vật thân cận Bác nói đúng thì những năm cuối đời *không được các đồng chí cho tham gia việc nước, suốt ngày cứ ra vào vỗ tay nói chuyện với cá không biết nói chỉ biết đớp mồi*, ông cụ sống cô tịch lặng lẽ mà lại không được la đà tiêu dao thoải mái *rượu đến gốc cây ta sẽ nhấp, gót sen theo đủng đỉnh một đôi dì*, vừa hé ra *một dì Xuân* gì đấy đã bị Bộ Chính trị tàn sát ngay, tôi thấy tội nghiệp Bác, sống thế có khác gì Bác đang bị cầm tù... Tuổi già của mọi người, dù là của một người thông minh kiệt xuất như ông cũng không hơn gì bọn dân ngu như tôi, rồi mình sẽ có chuyện để tự an ủi nếu lỡ có buồn khi về hưu bị ngồi một mình...

Một người phụ nữ bán hàng rong

Văn Miếu

Hà Nội ba mươi sáu phố phường không lớn, không trẻ trung, nhà cao cửa rộng hiện đại như Sài Gòn nhưng rất giống Rome, Bắc Kinh, Paris ở vẻ cổ kính đan xen với hiện đại. Chùa Trấn Bắc, *trấn bắc hành cung cảnh dãi dầu*, Ô Cầu Giấy Henri Rivière bị Cờ Đen giết, người anh

hùng áo vải nửa đêm trừ tịch định ngày xuất chinh kéo một mạch quân ra Bắc rượt Tôn sĩ Nghị chạy te, bỏ mặc lính hăn nghẽn cầu chết chôn thành Gò Đống Đa, Quốc Tử Giám, một thời sĩ tử ưu tú khăn xếp áo the trang nghiêm đến nghe giọng giảng bài sang sảng của các bậc danh nho. Nói về cái giọng danh nho sang sảng một thời của Hà Nội chắc phải nhắc đến bác Bô-xít Nguyễn Huệ Chi thôi. Bác gầy, tầm thước, tôi đã gặp mấy lần ở Mỹ, gặp lại bác vẫn vậy, hồn nhiên, thư sinh, và hùng hồn sang sảng, nói hồn nhiên vì khi nghe chúng tôi đến, bác Chi *chơi nguyên* một bộ pyjama, một ống quần xăng lên, một ống bỏ xuống, ra đến tận *đầu ngõ* đứng chờ (nhà của bác Chi và bác Dương Tường đều là những căn nhà đẹp và đều ở trong ngõ,) vào nhà, sẵn gặp một đám khách đang sẵn sàng hóng chuyện, bác sang sảng hùng hồn kể một lèo chuyện *bị* công an lôi lên làm việc vì cái *website bauxite*, nhưng lại *được* công an tặng rượu quý sau đó; đến khi chúng tôi đề nghị chụp ảnh *trong nhà* thì bác đi thay một bộ đồ áo sơ mi và quần tây mới toanh cáo cạch, còn nguyên cả giấy nhãn hiệu vớ ở cổ lòng thòng. Tôi nghe bác gọi vợ bằng tên: “*này Hương (?)*, vào *chụp ảnh đi!*” tôi nghe không rõ lắm tên bác gái, nhưng cách xưng hô của một cặp vợ chồng lớn tuổi đã từng là mối tình sinh viên nghe vẫn nhẹ nhàng trong sáng và... hấp dẫn như của một cặp tình nhân trẻ. Ra đến cửa tôi được Nguyễn Thị Minh Hà ở Nhà xuất bản Phụ Nữ cho biết thêm thông tin, bác gái là Nguyễn Kim Hưng cũng là một chuyên gia Hán-Nôm của Hà Nội.

Hai gian nhà là thư viện tư gia Hán-Nôm của Nguyễn Huệ Chi thì khỏi nói, *mai sau* đâu có *bao giờ* mong sẽ được bảo quản tốt hơn tủ sách của thầy Vương Hồng Sển hiện nay ở miền Nam.

Nói về bảo quản di tích ngàn năm Thăng Long thì chỉ có Lăng Bác là vào hạng nhất, nhưng xác của Bác thì nghe đầu tháng 10 này lại phải đem đi Nga để bảo quản lại. Ở khu triển lãm các dạng nhà cổ, nhà sàn dân tộc thì nhân viên tinh bơ nấu ăn thật ngay trong bếp thiết kế giả, vài người lẩn kèn ra soái tay soái chân nằm ngủ tự nhiên trên sạp tre, mặc kệ du khách tò mò xem xét ngắm nghía, cứ ngỡ họ làm mẫu minh họa người Việt cổ, nhưng ngó lại không phải vì họ đang ăn mặc... giống như tôi, ở Quốc Tử Giám, tôi thấy các cánh cửa gỗ bị long ốc ra, những con ốc cũng bằng gỗ của một thời vắng đầu mất tiêu, cánh cửa bị dẹp qua bên xếp xó bụi bám để dành chỗ bày hàng bán các món rùa giả, bia tiến sĩ bằng *plastic*... cho khách du lịch. Cũng ở đó, không ai quắc mắt tôi phải dờ nón ra khi vào nơi trang nghiêm, nên cha mẹ các em nhỏ tha hồ dạy con (làm cái phép) đến sờ đầu, cỡi cổ rùa đá để chụp ảnh (sau này bất chiến tự nhiên thành, học lai rai cũng có tiến sĩ hay phó tiến sĩ?) Nhiều bia tiến sĩ đã mờ chữ đi một nửa, có tấm mòn gần hết, trong khi sách của cụ Hồ có long gáy hay mất bìa cũng vẫn được an toàn nằm kín trong tủ khoá chẳng làm sao mà đụng đến được!

Tôi đến Hà Nội cũng hơi... trật đường rầy. Xem thời tiết trước ở internet thì thấy rất nóng, chỉ toàn mang áo quần ngắn tay ngắn chân, ai ngờ đến nơi lại *rét nàng Bân* thế là tha hồ run cầm cập. Nhưng sau đó ghé chơi thăm công ty của Nguyễn Thụy Kha và Trần Thị Trường được mời ăn bánh trôi *thân em vừa trắng lại vừa tròn* mà Trần Thị Trường nói là nhân dịp Tết Hàn thực là tết ăn đồ lạnh, tại trời nóng quá phải ăn đồ lạnh cho mát hay tại để nhớ ông Khuất Nguyên? Tôi đem ý này hỏi một *cháu nái xe* khác, cháu nói, là tết thì ăn tết thế thôi, chả biết ông nào với bà nào, và gọi điện nhắc vợ ngay “*em ơi, hôm nay tết hàn thực đấy nhé!*” Ở miền Nam tôi chưa hề ăn tết này nên thấy người Hà Nội rất cổ truyền. Cũng phải thôi, sống giữa một miền núi non đan xen quá khừ và hiện tại gần gũi chen lẫn gần bó như thế, con người hồn nhiên sống với lịch sử và Hà Nội tương tự với Huế, có thể bảo thủ một

chút, nhưng phong cách bảo vệ cổ truyền hơn hẳn những miền khác của đất nước, trong một ý nghĩa tích cực.

Ba má tôi từ miền Trung vào Nam lập nghiệp đã lâu, sinh đẻ anh chị em chúng tôi ở Sài Gòn, chúng tôi đi học ở Sài Gòn, Đà Lạt, Nha Trang, lớn lên tôi lại có việc làm và gia đình ở Nha Trang, những di tích lịch sử của tôi cũ lắm là Lăng Ông Lê văn Duyệt, sau đó là mấy cái tháp Chàm, tôi đi qua đi lại chỉ thấy hơi mặc cảm chút xíu là mình chiếm nước người ta lại còn diệt chủng họ nữa thì chẳng có gì đáng tự hào, Lăng Ông thì tôi buồn vì cách xử sự tàn ác với nhân tài của một ông vua xứ Huế của mẹ tôi.

Nhưng đến Hà Nội thì tôi thấy cái gì là cội nguồn, cái gì là lịch sử, và cái gì là *các vua Hùng đã có công dựng nước, bác cháu ta phải ra công giữ nước*. Khi lên biên giới đến xem Hữu Nghị Quan thấy cột mốc biên giới quả có bị lúi lại thật, quả các đồng chí công an Trung Quốc có dương oai diệu võ thật, người nói câu nói trên dù có là ai đi nữa cũng không thể bị/được gọi bằng những từ xô xiên như *già hồ, cáo hồ, giặc hồ, con hoang của Hồ Sĩ Tạo...* như trưa nay khi về lại Mỹ, đi ăn trưa với vài người bạn tôi nhật được trong mấy tờ báo tiếng Việt địa phương ở đây sử dụng, cũng vẫn cái luận đề *sát cộng, diệt cộng* năm mươi năm trước sặc mùi máu, mà máu của ai đây mới được chứ, máu đã đổ thành sông thành biển, tám mươi tám triệu người trong nước không ai đọc, không ai viết, không ai suy nghĩ, không ai chia sẻ những gì như *ghetto* người Việt ở đây viết dài, nói dài, đọc dở. Chúng ta đang tự đóng cửa rút cầu, tự cô lập, tự xa lạ mình với tổ quốc, đất nước gốc, với đồng bào ta để làm gì vậy?

Tôi không ngạc nhiên khi nghe nói đến vô số lực lượng đối lập võ mồm mà *các bậc thân hào nhân sĩ* người Việt nước ngoài lớn tiếng kêu gọi, ở nước ngoài quý ông bà anh chị muốn nói gì thì nói, công an có sờ gáy bắt bớ đụng đến cọng lông chân nào của anh chị đâu, nói cho vui, cho nổi bật, để xả *stress*, để tự sướng thì dễ, nhưng nói và được lắng nghe thì khó lắm, quý ông Lê Xuân Khoa, Nguyễn Hữu Liêm, Đỗ Kh., Nguyễn-Khoa Thái Anh... lâu lâu cũng vì mấy cái vụ này mà bị phản hồi lảng mạt tới bởi. Trong nước nghe các anh chị Nguyễn Huệ Chi, Đà Linh, Trần Thị Trường kể chuyện *chạm trần* mà không *vượt ngưỡng*, chuyện công an văn hoá *làm việc* mới là ghê. Lần tổ chức ra mắt quyển *Thơ đến từ đâu* đã phải làm như đánh du kích không bằng, và *banderole* giới thiệu đã phải thay đi đổi lại mấy lần để... thoát. Tuy nhiên, so với cái lần đã lâu rồi, thỡ nhà thơ Đỗ Kh. cầm bản thảo tập hợp những truyện ngắn trong và ngoài nước do nhóm Hợp Lưu Nhật Tiến, Khánh Trường chủ trương đưa về cho nhà văn Hoàng Lại Giang in và đã không thành, Đỗ Kh. thì lại bị công an theo sát nút, coi như Nguyễn Đức Tùng và số phận *Thơ đến từ đâu* lần này gặp may mắn hơn, để may ra Trần Thị Trường lấy lại vốn chút chút vì đã chơi ngông tung tiền ra xuất bản. Ở Việt Nam, chưa có nhà xuất bản tư nhân, muốn in sách báo phải hợp đồng với nhà xuất bản của nhà nước, và trường hợp *Thơ đến từ đâu* là hợp đồng của công ty Nguyễn Thụy Kha, Trần Thị Trường ký với nhà xuất bản Lao Động. Nhưng đạt được hợp đồng hay chịu ký hợp đồng in sách tư nhân lại là một chuyện khá gay go, bây giờ tôi mới hiểu tại sao ông Đặng Tiến bảo phải đánh giá cao nhà xuất bản Lao Động trong trường hợp này.

Tác giả (trái) cùng dịch giả Đoàn Tử Huyền, ba người bạn Mỹ và nhà văn Đà Linh tại Nhà sách Đông-Tây

Nhưng tiệm sách tư nhân thì khá lớn và khang trang mà lại có phong thái ấm cúng, sang trọng và tất nhiên có cá tính riêng tây hơn những hiệu sách Tràng Thi hay Fahasa của nhà nước. Tôi tình cờ có dịp đến dự buổi ra mắt sách của nhà văn trẻ Linh Lê ở hiệu sách Đông Tây của dịch giả Đoàn Tử Huyền, thấy đông đảo độc giả đến dự, mua sách, ký sách, trao đổi, chuyện trò rôm rả mà thềm. Vì là nơi hội tụ *nhân sĩ Bắc Hà* nên đã được gặp và nghe các bài nói chuyện và giới thiệu về sách vở quan trọng của Phạm Xuân Nguyên, Lê Anh Hoài, gặp mặt Đà Linh, Đoàn Tử Huyền, Trần Thị Trường và diễn viên Xuân Tóc Đỏ một thời và bây giờ anh đang là đạo diễn một số phim tài liệu và phim truyền hình...

Tháng Năm, Hà Nội lại nóng như diên. Tôi ra Hồ Gươm ngồi hóng mát một mình, liểu rữ la đà, nước đậm rong rêu, chờ mãi chả thấy hậu duệ rùa nào của cụ-rùa-ngậm-gươm năm xưa xuất hiện, trai thanh gái tú Hà Nội bây giờ tây hơn Tây cặp kè khoác vai ôm ấp thoải mái nơi ghế đá, một bác gái ngồi cạnh, áo cánh trắng, quần đen ống rộng, và ngẩn như thời bao cấp thiếu vải, tay phe phẩy cái quạt giấy màu tím, tôi *buôn dưa lê* với bác đỡ buồn.

Tôi quên rồi, người Việt mình hay hỏi tuổi người khác thẳng tưng, bác hỏi tôi:

“Năm nay bác bao tuổi rồi?”

Tôi giật mình nhưng lạnh miệng phịa:

“Tôi tuổi Dần.”

Bác gái lằm nhằm tính, mới biết bác khoảng sáu mươi, trẻ tuổi hơn tôi. Trời ạ, mà tôi lại quần *jean* áo sơ mi ngắn tay sọc kẻ. Thấy một cái quạt đan bằng lát rất đẹp tôi mua chơi nhưng rồi chỉ vứt ở khách sạn không dám phe phẩy mang theo đi ngoài đường sợ thấy mình giống ông địa, bác gái nói, bác nói giọng Bắc lơ lơ giọng Nam nhi, tôi bảo vâng, tôi ở trong Nam ra chơi, bác bảo giờ nóng thế này hiệu tôi bán *chăn đệm ga* nên cũng ế ẩm lắm nên mới ra đây ngồi chơi một chốc; một chị bán quà rong mời chúng tôi mua *quả dưa, hồng xiêm* và *na* mà ăn cho mát; chị khác đi *buôn đồ đồng nát* ghé lại góp chuyện thì lại khuyên tôi nên ăn thử *quả mã tử* mát hơn. Nếu tôi *phiên dịch* các câu chuyện này ra tiếng Nam thì phải nói thế này: trời nóng như *zầy*, *tiệm bán mền gối khăn giường của tui* ai mà mua, mời

hai cô mua *trái thơm*, *lồng mực* và *trái mãng cầu*, còn chị *bán ve chai* thì khuyên nên *ăn củ năn* cho mát người hơn.

Và thế nghĩa rằng thì là... tôi đang hiểu và biết nói được đến... hai thứ tiếng Việt! Ba mẹ tôi là người Trung, tất nhiên tôi sẽ dễ dàng hạ sang *tone* nặng trĩch, *rứa là tui nọi được tơi ba thự tiệng Việt rồi đó nghe*. Thời buổi toàn cầu hoá, khuynh hướng nổi bật hiện nay là mỗi người nên tự trang bị cho mình ít nhất là hai sinh ngữ, *bilingual*, cho nó văn minh văn hoá, tôi thấy yên chí lớn, vì với khả năng nghe và nói tiếng Việt vừa rồi, tôi đã là *multilingual* rồi còn gì.

Khoẻ re, khoẻ re... như con bò kéo xe, người lần đầu đến rồi đi từ Hà Hà, Nội Nội!

Virginia, tháng 5/ 2010

(Ảnh trong bài của tác giả)

© 2010 Nguyễn Thị Hoàng Bắc

© 2010 talawas

Nguồn: <https://www.talawas.org/20888/>

www.vietnamvanhien.org

The banner consists of a yellow background with a green bar at the bottom. On the left is a circular logo with a map of Vietnam and the text 'An Lạc & Tự Chủ'. In the center, the text 'VIỆT NAM VĂN HIẾN' is written in large, bold, brown letters, with 'www.vietnamvanhien.info' below it. On the right is a blue square with a white sunburst. The green bar at the bottom contains the text 'TỦ SÁCH VĂN HIẾN ONLINE VỚI HƠN 10800 TÁC PHẨM' in white.